

ГЕОГРАФИЯ В ШКОЛАХ И ВУЗАХ КАЗАХСТАНА

Республиканский научно-методический журнал

Издается с июля 2004 г.

№1 (103) Январь-Март 2023 год

Выходит 4 раза в год

НАШ ПАРТНЕР – КАЗАХСКАЯ АКАДЕМИЯ СПОРТА И ТУРИЗМА

СОДЕРЖАНИЕ

ГЕОГРАФИЯ В ВУЗАХ

Адилова М.А., Ашимов Т.А., Умирбекова Г. Жер бетіндегі энергия және зат алмасу үрдісі	3
Сұлтанбекқызы А., Шыңғысбекұлы А., Мәуленбекұлы С., Иркимбаев С.Н. Сарыарқаның географиялық орнының ерекшелігі және зерттелу тарихын оқытудың маңызы	5
Тулегенов Е.А., Ашимов Т.А., Адилова М.А. Қазақстандағы аграрлық өндірістің экологиялық жағдайы	8

МЕТОДИКА. ОПЫТ. ТВОРЧЕСТВО

Мадатова А.М., Инкарова Ж.И. Инклюзия жағдайындағы оқушылардың коммуникативті дағдыларының маңыздылығы	9
Дуйсебаева К.Д., Бастаубаева Д.Т., Адайева Т.О. Интегрированные уроки по географии как средство осуществления межпредметных связей	13
Демченко Е.М. Развитие мышления школьников на уроках географии	17
Евдокимов В.И. Некоторые заметки по курсу «География материков и океанов»	20
Амантай А.А., Инкарова Ж.И. 7-сынып география сабақтарында пәнаралық байланысты қолдану ерекшеліктері	22
Есенгулов К.М. Статистический метод изучения информации при работе с учебником физической географии	26
Жумабаева Ж.А. География сабағында инновациялық технологияларды пайдалана отырып оқушылардың танымдық қызығушылықтарын дамыту	28
Джумагальдиева А.З. Жалпы білім беретін мектептерде география пәнін оқытудың әдістемесі	30
Буланова С.Т., Габитова В.А., Сағынайқызы С., Исмагулова Ж. Жобалар әдісі – білім беру ресурсында	31

Приглашаем на урок

Зейнетуллина Б.К. «Географиялық картосхемаларды қолдану» (7-сынып)	33
Исенова Г.Т. «Өзен аңғарының құрылысы» (8-сынып)	36
Сулейманова К.К. «Еңбек ресурстарының сандық және сапалық құрамы» (9-сынып)	39
Дерега Л.В. «Сравнительное страноведение»: урок географии в 10 классе	43
Адиллипова И.В. «Экологические проблемы вод суши»: краткосрочный план урока	47

ПРОФОРИЕНТАЦИЯ В ВУЗЕ

Күрішбаев А. Мамандық таңдау – өз болашағыңды айқындау	51
--	----

Тлеубергенова К.А., Карменова Н.Н. Ұстаз – ұлы тұлға 54

УЧЕННЫЕ-ГЕОГРАФЫ КАЗАХСТАНА

Двоскин Бениамин Яковлевич..... 56

КНИЖНАЯ ПОЛКА

Исследователи Центральной Азии..... 57

ТУРИЗМ И КРАЕВЕДЕНИЕ

Киргизбаева Б.М., Абдибаева Б.Қ. Қазақстан Республикасындағы туризм индустриясының қазіргі жағдайы мен даму тенденциялары 58

Дуржанова Г.Г., Қадиясқарова Ж.Х. Қонақ үй кәсіпорындарында қауіпсіздікті қамтамасыз ету 61

Дуржанова Г.Г., Қадиясқарова Ж.Х. Қонақ үй интерьерін безендірудің ерекшеліктері мен негізгі принциптері..... 63

Собственник: ТОО «Азия-Издат»

Художественный редактор
Укенова Л.Н.

Главный редактор
ШАКЕНОВА Т.К., к.г.н.

Технический редактор
Разбекова Р.Т.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Акпамбетова К.М., к.г.н, доцент КарГУ
им. Е.Букетова, г. Караганды

Бельгибаев М.Е., д.г.н., проф. Гос. ун-та
им. Шакарима, г. Семей

Даньшин А.И., к.г.н., доцент МГУ, г. Москва

Евдокимов В.И., к.г.н., доцент МГПУ,
г. Москва

Имангулова Т.В., к.п.н., ассоц. проф., Росс.
гос. ун-т физ. культуры, спорта, молодежи и
туризма, г. Москва

Каймулдинова К.Д., д.г.н., проф. КазНПУ
им. Абая

Мамирова К.Н., к.п.н., и.о. проф.
КазНацЖенПУ, г. Алматы

Надыров Ш.М., д.г.н., проф. КазНУ
им. аль-Фараби, г. Алматы

Сапаров К.Т., д.г.н., проф. ЕНУ
им. Л.Гумилёва, г. Астана

Терещенко Т.А., к.г.н., доцент ЗКГУ
им. М. Утемисова, г. Уральск

Адрес редакции: 050010, г. Алматы,
ул. Богенбай батыра 86, офис 101.
Для писем: 050010, г. Алматы, а/я 46.

Телефон: 291-71-92
e-mail: geo_kaz@mail.ru
Наш сайт: asiaizdat.kz

Перепечатка материалов или их фрагментов из журнала «География в школах и вузах Казахстана» допускается только по согласованию с редакцией. Ответственность за содержание статей несут авторы.

Сдано в набор 25.02.2023. Подписано в печать
14.03.2023. Формат 84x108/16. Бумага офсетная.
Печать офсетная. Тираж 2000.

Отпечатано в типографии
ТОО «Верена»
г. Алматы, ул. Гоголя 86.

8 (727) 250 34 16

Журнал зарегистрирован в Министерстве
информации Республики Казахстан.
Свидетельство № 4879-Ж от 5 апреля 2004 г.

ЖОБАЛАР ӘДІСІ – БІЛІМ БЕРУ РЕСУРСЫНДА

Буланова С.Т., Габитова В.А., Сағынайқызы С.
аль - Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
ЖОО-ға дейінгі дайындық кафедрасының оқытушылары,
Исмагулова Ж., Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық
университетінің магистранты

Жобалар әдісінің оқыту мақсаттарының ауқымы: «оқушылардың танымдық, шығармашылық дағдыларын, өз білімдерін өз бетімен құрастыра білу ікемділігін, ақпараттық кеңістікте жөн таба білу іскерлігін дамыту, сын тұрғыдан ойлауды дамыту». Жобалар әдісінің мәні – белгілі бір білім жиынтығына ие болуды болжайтын және жобалау іс-әрекеті арқылы шешімін табуды алдын-ала ескеретін мәселелерге деген оқушылардың қызығушылығын ынталандыру, алған білімдерін тәжірибе жүзінде қолдана білу ікемділігін, рефлекторлық ойлауды (сыни тұрғыдан ойлауды) дамыту. Мәселе ойдың мақсатын белгілейді, ал мақсат ойлаудың үрдісін бақылайды. Рефлекторлық ойлау мәні – фактілерді әрдайым іздеу, олардың талдауы, олардың анықтығы туралы ойлану, жаңаны тану үшін, күмәннен шығу жолдарын табу үшін, фактілерді логикалық тұрғызу, дәлелденген пікірлерге негізделген сенімділікті қалыптастыру.

Жобалар әдісі біріншіден – қандай бір мәселені шешуді, екіншіден – нәтижеге қол жеткізуді болжайды. Жобалар әдісі – қандай да бір түрде безендірілген, нақты, айтарлықтай тәжірибелік нәтижемен аяқталуы тиіс мәселені толық өңдеу арқылы дидактикалық мақсаттарға жетудің тәсілі. Жобалар әдісінің негізіне «жоба» ұғымының мәні, оның қандай да бір тәжірибелік немесе теориялық мәнді мәселені шешу арқылы алуға болатын нәтижеге деген прагматикалық бағыты салынған. Бұл нәтижені нақты тәжірибелік іс-әрекетте көруге, түсінуге, қолдануға болады. Мәсelenің шешімі бір жағынан, жиынтықтарды, әр түрлі әдістерді, оқыту құралдарын қолдануды алдын ала ескерсе, ал екінші жағынан, ғылымның әр түрлі салаларынан, техникадан, технологиядан, шығармашылық салалардан білімді қолдану ікемінің, білімнің интегралдануының қажеттілігін болжайды. Орындалған жобалардың нәтижелері «көрнекі» болуы тиіс, яғни егер, ол теориялық мәселе болса, онда оның нақты нәтижесі, егер тәжірибелік болса – қолдануға дайын нақты нәтиженің болуы.

Жобалап оқыту түзу болып табылмайды, және бұл жерде тек нәтиже ғана емес, көп шамада үрдістің өзі құнды.

Жобалармен жұмыс істеу студенттерге дәстүрлі оқу әдісімен қол жеткізе алмайтын білім алуға мүмкіндік бере отырып, жоғары білім беру жүйесінде ерекше орын алады. Бұлай болуы мүмкін, өйткені студенттер өздері өз таңдауларын жасайды және өздері талаптанады. Бұл көзқарастан жақсы жобаның:

- тәжірибелік құндылықтары болуы;
- студенттердің өзіндік зерттеулерін жүргізуінің болжауы болуы;
- онымен жұмыс істеу үрдісінде де, және оның аяқталуында да бірдей мөлшерде болжаусыз болуы;
- оны орындау жылдамдығы мен жұмыс бағытында оралымды болуы;
- өзекті мәселелерді шешу мүмкіндігінің болжауы болуы;
- студентке өз қабілетіне сәйкес білім алу мүмкіндігін беруі;

– кең спектрлі тапсырмаларды шешуде студенттің қабілеттерінің ашылуына көмегі болуы;

студенттер арасындағы өзара әрекеттерін реттеуге жағдай жасалуы тиіс.

Жобалар әдісінің мәртебесі (басқа әдістермен және технологиялармен салыстырғанда): жобалар әдісін педагогикалық технологиялар ретінде айтатын болсақ, онда бұл технология зерттеушілік, ізденістік және мәселелі әдістердің жиынтығы, өзінің мәнісіне қарай шығармашылық болып табылады. Жобалар әдістері – тек шынайы білім шоғырына ғана емес, оны қолдануға және жаңа білім алуға (кейде өз бетімен білім алу арқылы) бағытталған педагогикалық технология. Жобалар әдісі білім беру жүйесінің толық өңделген және құрылымдалған компоненті болып табылады. Жобалар әдісінің танымалдығы нақты мәселелерді шешу үшін, онда теориялық білімдер мен олардың тәжірибеде қолданылуының үйлесу мүмкіндігімен қамтамасыз етіледі.

Жобалау әдісі – оқу үрдісін жекешелеуге, жоспарлау барысында өзінің тәуелсіздігін көрсетуге, тапсырмалар орындағанда шығармашылығын көрсетуге мүмкіндік беретін кешенді оқыту әдісі. Жобалар әдісін технология деп есептеуге болмайды – ол басқа әдіс-тәсілдермен бірге нақты бір мақсаттарға жету үшін қолданылады. Бұл әдісті қолданғанда балалар тек қана өздерінің іс-әрекеттерін жоспарлауды ғана қоймай, сол жоспарларын жүзеге асыру үшін жаңа әдіс тәсілдерді ойлап табады, бірнеше саладан алған білімдерін бір міндетті шешуге қолданады, табылған нәтижелерді талдап, болжаммен салыстырады. Осы талдаудың нәтижесі арқылы жаңа міндет қояды. Жауапкершілікке тәрбиелейді, бастаған істі аяқтауға баулиды. Аталған әдіс адам жаратылысына тән: білуге құмарлық, байқау жасауға талпыныс, өзінше эксперимент жүргізу сияқты тындаушы әрекетіндегі жеке қасиеттерін ашуға жағдай жасайды. Жоба тапсырмаларын орындау үстінде көбінесе оқушылар жұптасып, немесе үш-үштен бірігіп, немесе шағын топпен жұмыс істейді. Табысқа жету ұжымдағы әрбір мүшенің құрылған жоба тапсырмаларын дұрыс орындауына және ұжымның жаппай ұйымшылдықпен жұмыс істеуіне байланысты. Жобада оқытушы сарапшы, үйлестіруші немесе қосымша мәліметтерді беруші рөлін атқарады. Өз күшімен жоба-тапсырманы орындауда пәннің қыр-сырын үйренуде өз жұмыстарын жоспарлау, оның нәтижесін болжау, бірігіп жұмыс істеу сияқты өз бетінше жұмыс істеу тәсілдерін меңгереді. Бұл технологиялық оқудағы мұғалім мен тындаушының іс-әрекетін түбегейлі өзгертеді.

– Тындаушы – оқыту субъектісі.
– Мақсатқа дербес өз іс-әрекетімен жетуші белсенді субъект.

– Өзін-өзі және бір-бірін оқытушы.

– Өнерпаз, жасампаз еңбектің иесі.

- Өз ізденісімен табысқа жетуші шығармашылық тұлға.
- Мұғалім – жеке тұлғаға қарай бағытталған ұсынушы, нақты мақсат қоюшы.
- Бағыт-бағдар беруші, кеңесші.
- Оқушының жетістігін құптаушы.
- Үнталандырушы, мақсат қоюшы.
- Мақсаттарға жетелеуші.

Жалпы жобалау белгілі бір қасиеттеріне қарай топтастырылады және оларға қойылатын шарттар мен талаптарына сай келеді, атап айтсақ төмендегідей типтегі жобаларды ұсынуға болады:

1. Демонстрациялық жобалау.
2. Зерттеушілік жобалау.
3. Шығармашылық жобалау.
4. Рольді-ойындық жобалау.
5. Ақпараттық жобалау.
6. Үйретуші жобалау.
7. Моножобалау.
8. Пәнаралық жобалау.
9. Тәжірибелі және бағдарлы жобалау.
10. Қысқа мерзімді жобалау.
11. Ойын жобалауы.

Жобалаудың құрылымы:

- нақты нәтиже шығару жобасы;
- нақты мәселенің талдауы;
- нақты уақыт белгілеуі;
- жұмыс жүргізу жобасы;
- нәтиже шығару [2].

Жоба белгілі бір тақырып бойынша құрастырылады. Ол тындаушының қызығулығына қарай таңдалуы мүмкін.

1-кезең. Дайындық кезеңі. Тақырып таңдау, оны құрастыру, міндеттерін белгілеу, ұйымдастыру, талқылау, жоба мазмұнымен танысу. Мұнда оқытушымен бірге оқушы жобаның тақырыбын, мақсатын анықтайды.

2-кезең. Материал жинау, материалды өңдеу, толықтыру. Оқушылардың жинаған тілдік материалдарын, алғашқы нәтижелерін қорытындылап талқылау, келесі қосымша материалды, жаңа материалды іздестіру. Жоба үй тапсырмасы ретінде материалды қолдана отырып сұхбат жасауға беріледі, лексикалық, грамматикалық материалдар өңделінеді, кесте беріледі.

3-кезең. Сөйлеу кезеңінде алынған материалды қолдану, жоба жұмысын аяқтайды.

4-кезең. Қорытынды шығару, жобаның презентациясы [1].

Жоба жасауда мультимедиялық бағдарламаны қолдану әдісінің көп артықшылықтары бар. Ол әр түрлі сөйлеу түрлерін жаттықтыру және оларды әр түрлі түрде үйлестіруге, тілдік құбылыстарды білуге, лингвистикалық құбылыстарын қалыптастыруға, коммуникативті жағдайларды құруға, тілдік және сөйлеу әрекеттерін машықтандыруға, сонымен қатар қатысушылардың жеке өзіндік жұмыс жүргізулеріне мүмкіндік береді. Таңдалған тақырып бойынша жоба (презентация) жасағанда оқушылар Интернет желісін пайдалана отырып, тақырып туралы ең қызықты оқиғаларды, мәліметтерді іріктеп алады. Жобадағы мәліметтерді игерудегі ең маңыздысы оқушылар көрнекілікті,

анимацияны, дыбыстарды қолданады. Оларға: суреттер, хаттамалар, маңдайша жазулары, жарнамалар, кестелер, диаграммалар жатады. Сөйлеу барысында оқушылар әр слайдқа толық мәліметтер береді. Өз ойын ашық айту жоба құрушы логикалық, тілдік, грамматикалық жағынан дұрыс құруға ұмтылады.

Жобалау әдісі арқылы ұсынылытын тапсырмаларды орындау барысында оқушылар шығармашылықпен ойлауға, өз әрекетін өз бетінше жоспарлауға, жоба бойынша алдына қойған міндеттерді шешуге алдын ала болжам жасай білуге, басқаша айтқанда, жұмыс істеу мәдениетіне үйренеді.

Жобалау әдісіне тән жетістіктерге мыналарды жатқызуға болады:

- жобалау әдісі оқушыларды оқыту үрдісіне және пәнге белсенді жұмылдыра алуымен ерекшеленеді;
- оқушыны білім алуда, өз ісін ұйымдастыруда жауапкершілікке үйретеді;
- жобамен жұмыс істеу барысында дайындығы қалыптасады;
- жобалау әдісі оқушының белсенді түрде өз бетінше ойлауына, жұмыс істеуіне және алған білімін есте сақтауы, тиісті жағдайда қолдана алуына көмектеседі. Сонымен бірге оларды жеке тұлға ретінде қалыптасып, дамиды;
- жобаны қорғау кезінде оқушы өз әрекетін ұйымдастырып бағалай алатын жеке тұлға ретінде ғана емес, пәнді меңгеруге байланысты өз бойындағы кемшіліктерді жеңуге де үйренеді.

Жобалау әдісі бойынша өткізілген сабақтар оқушы бойындағы қабілеттілік пен қызығушылығына сәйкес жетіліп, дамуына жағдай туғызылып, әр оқушының жекелеген мүмкіндіктерінің ашылуына ықпал жасайды. Оқушылар өз ойларын ортаға салып, басқаларына сын көзбен қарауға үйренеді. Бұл әдіс – келешекте оқушылардың зерттеу жұмыстарымен айналысып, ақпарат жинау, шыққан нәтижені бейнелеп төсіндіру, өз зерттеу жұмысын қорғау дағдысын қалыптастырады. Қорыта айтатын болсақ, жобалау әдісі – бұл оқу жүйесі, оқу үрдісінің ұйымдастырылған моделі, ол тындаушының интеллектуалды және физикалық мүмкіндіктерін жаңа жобаларды құру үрдісінде шығармашылық қабілеттерін дамыту жолымен өзіндік тұлғаны жүзеге асыруға бағытталған. Теориялық тұрғыдан жобалау – белгілі бір мәселенің өзгеруі, дамуы деп танымыз. Жобаның құрылымы мәселенің талдауынан басталып, оны шешіп нәтижесіне жету үшін жасалатын қадамдардың жобалауынан тұрады. Жобалау жұмысында ой өрісінің дамуы, критикалық ойлау, креативтілік, сонымен қатар мәселелерді шешу қабілеті пайда болады. Мұғалім оқушыны өз бетімен білім алып, алған білімін арнайы рәсімдеумен жобалау әдісі арқылы дәлелдей білуге үйретеді. Осы жұмыстың арқасында ұстаз мен тындаушының арасында шығармашылық байланыс, жаңа көзқарас пайда болады. Тындаушының зерттеу, іздеу, анықтау, дәлелдеу, синтез, анализ жасау дағдылары қалыптасады және жобалау әдісі белгілі мерзімге берілуіне байланысты, тындаушы уақытты ықшамдап үйренеді. Бұл келешекте тындаушының өз өмірінде пайдалануға қажет қасиет пен дағды болып табылады.

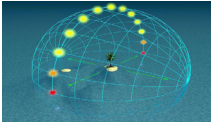
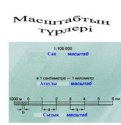
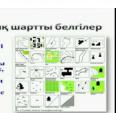

Приглашаем на урок

**«ГЕОГРАФИЯЛЫҚ КАРТОСХЕМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ»
(7-сынып)**

Зейнетуллина Б.К., Абай атындағы жалпы білім беретін мектептің география пәні мұғалімі
Қарағанды облысы, Саран қаласы

Сабақтың мақсаты: карта мен картосхемалардың айырмашылығын түсіну. Картосызба жасауды үйрену.

Сабақтың барысы

Сабақ кезеңдері	Мұғалімнің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 5 мин	<p>Қызығушылықты ояту</p> <p>Nearpod-платформасында өтілген тақырыптар бойынша сұрақтарды сараптау.</p> <p>1. Географияда графикалық әдістерді қолдану үшін негізгі ұғымдарды атаңыздар (сызба, профиль, суреттер)</p> <p>2. Қазақстандағы графикалық суреттердің ежелгі (палеолит дәуірі) үлгілеріне жататындар (Балқаш, Түркістан, Маңғыстау)</p> <p>3. Графикалық есептеу – әр түрлі математикалық есептеулердің сандық шешімдерін график құру арқылы құру тәсілдері (бұл амалдар график түрінде рет-ретімен тізбектеліп құрылады да, ең соңында ізделініп отырылған шама график түрінде тізбектеліп құрылады)</p> <p>4. Географиялық деректерді қазіргі заманауи визуализациялаудың мысалы (географиялық деректерді қазіргі заманауи визуализациялаудың мысалына төмендегі Гугл – Жер, 2Гис, т.б. бағдарламалар мысал бола алады. Бұл бағдарламаларды қолдана отырып адам географиялық нысанның орын, қашықтығын, көлік кептелісін, ауаның ластану деңгейін және т.б. көптеген мәліметтерді уақытылы әрі сол сәтте ала алады.</p> <p>Гугл – Жер бағдарламасы, 2Гис бағдарламасы.</p> <p>Карта бетіндегі статистикалық мәліметтерді визуализациялау көмегімен берудің ең маңызды әдістерінің бірі - картограмма және картодиаграмма жасау. Картодиаграмма әдісі – абсолюттік статистикалық мәліметтерді әкімшілік бөліну бірліктері бойынша картограмма түрінде көрсету. Картограмма әдісі деп географиялық картада салыстырмалы статистикалық көрсеткіштердің нүкте және түс қанықтығы бір-бірінен ажыратылатын бояумен берілуін айтады)</p>	<p>Топқа бөлініп отырады</p> <p>I-топ: «Координаталар» II-топ: «Картодиаграмма» III-топ: «Картометрия»</p> <p>Топтың ережесі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ТҚЕ сақтау. 2. Топ басшысына бағыну. 3. Белсенді болу. 4 Бір-бірін тыңдау, өз пікірімен ашық бөлісу, басқалардың пікіріне құрметпен қарау. 5. Уақыт шегінде жұмыс жасау. <p>Оқушылар өз білімдерін ортаға салады.</p>	Жарай-сың!	<p>Интерактивті тақта, ноутбуктар, Гугл мапс, диаграммалар, картограммалар</p> <p>Карта бетіндегі мәліметтерді визуализациялау ең маңызды әдістерінің бірі – картограмма және картодиаграмма жасау</p> <p>Картографиялық тәртіп ережесіне қарай картограммалар</p> <p>Масштаб (оқшау, кішісі – кішірек, «ішкі» – ішкі) – бұл Жер бетінде өлшенген қашықтықты қанша бөліне түстері үшін кішірейту дәрежесі.</p> <p>Масштабтың түрлері</p> <p>Топографиялық шартты белгілер Топографиялық белгілер – жер бетіндегі нысандарды суреттеу үшін қолданылатын белгілер. Олар топографиялық картаның негізгі бөлігі болып табылады. Жер бетіндегі нысандарды суреттеу үшін қолданылатын белгілерді топографиялық шартты белгілер деп атайды.</p>

Сабақтың ортасы
25 мин

10 мин

I-топ: «Координаталар»
I-тапсырма. Топтық жұмыс. «Үш қадамды сұхбат» әдісі. Деңгей бойынша тапсырмаларды оқушылар орнында отырып орындау.
Географиялық координата – кез келген нүктенің ендігі мен бойлығы екенін түсіндіреді.
Географиялық бойлық – кез келген нүктенің бастапқы меридианнан берілген жерге дейінгі градуспен алынған шамасы. Бастапқы меридиан 0° немесе Гринвич меридианы деп аталатынын түсіндіреді.
Географиялық ендік – кез келген нүктенің экватордан берілген жерге дейінгі градустан алынған шамасы. Географиялық ендік 0°–90° с.е., 0°–90° о.е.
Параллель – экваторға бірдей қашықтықтан параллель жүргізілген сызықтар. Ең үлкен параллель ол экватор. Сәйкесінше ең кіші параллель ол полюстарда екенін айтады –0°–180° ш.б., 0°–180° б.б. Картамен жұмыс.
II-топ: «Картодиаграмма»

Қазақстандағы тұщы су қоры

	Тұщы судың қоры, км³
Көлдер	190
Су қоймалар	95
Өзен ағыны	101
Жер асты сулары	95
Мұздықтар	58
Барлығы	539

Қазақстанның негізгі пайдалы қазбалары

Пайдалы қазбалар түрі	Теңгерімді қорлар (тонна)	Өлемдегі орны (қорлар бойынша)	Өлемдегі орны (көнде қамтылым бойынша)
Темір кені	18 800 000 000	9	7
Марганец кені	635 200 000	4	10
Хром кені	382 700 000	2	1
Полиметалл	365 400 000	12	нд
Корғасын	17 200 000	5	41
Мырыш	39 800 000	5	40
Мыс	39 300 000	12	63
Титан	24 100 000	10	15
Вольфрам	2 100 000	1	25
Алтын	2 232,6	15	2
Күміс	53 204	4	31
Қалайы	69 300	10	23
Уран	1 600 000	2	д/ж
Тас көмір	150 000 000 000	8	д/ж

Гугл Мапс картасы мен саяхат жасау
Гугл Мапс картасы арқылы өте тез жылдамдықпен әлемге экскурсия жасау

Nearpod-платформасында тест тапсырмалары

Географиялық деректерді қазіргі заманауи визуализациялаудың мысалына төмендегі Гугл – Жер, 2Гис, т.б бағдарламалар мысал бола алады

Жер бетіндегі нүкте	Географиялық ендік	Географиялық бойлық
Астана		
Бразилия		
Сидней		
Париж		

II-топ: «Картодиаграмма»
«EXCEL»
бағдарламасында орындайды

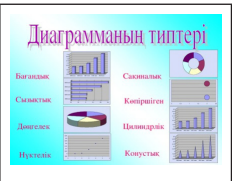
Бағалау критерийі	Дескриптор
Берілген нысандардың географиялық координаталарын анықтайды	Географиялық координаталарды таба алады

Бағалау критерийі	Дескриптор
Берілген нысандардың географиялық картодиаграммасын анықтайды	Көрсеткіштерімен картодиаграмма түсіреді, талдайды, салыстыра алады

Картадан терезесі Жерге қарап тұрған Халықаралық ғарыш станциясының ішін де тамашалауға болады. Сілтемеге өтіңіз де, ғарыш әлемін зерттеңіз!
«Ғарышты зертте!»

Ақпарат дереккөзі: <https://massaget.kz/layfstayl/tehnobilesiz-be/48704/>
1. Жер бетін карта кескіндеудің түрлері
А) жергілікті жердің планы, географиялық карта, аэрофотосурет, ғарыштық сурет

«Бас бармақ» әдісі

Әр топтың алдында ноутбук, А4 қағазы, қалам, маркер, стикер болады.

		<p>Б) географияда графикалық әдістер В) құбылыстарды зерттейтін түрлі сызба</p> <p>2.Картографиялық проекция А) масштаб Б) жер бетінің нақты көрсеткіші В) Картографтар глобустың қисық сызығын тегіс қағаз бетіне түсіргенде белгілі бір мөлшерде өзгертеді</p> <p>3.Меридиандар мен паралельдер торы А) кез-келген картаның негізі. Паралельдер мен меридиандар таңдап алынған проекцияға сәйкес түзу немесе дөңеш қиғаш түрде бейнеленуі мүмкін Б) сызықтар В) жер беті көрінісі</p> <p>4. Масштаб – А) барлық план мен картада жергілікті жердің элементтерінің шынайы көлемінің белгілі бір өлшемге дейін кішірейтіліп берілуі Б) өлшем әдістері В) жергілікті жердің өлшемі</p> <p>5.Шартты белгілер А) географиялық карталарда жергілікті жердің планындағы сияқты жер бедері мен нысандар шартты белгілермен бейнеленген. шартты белгілер бұл жергілікті жердің планын оқуға арналған «әліппе» Б) планда сызылған шартты сызық В) дөңес қиғаш бейнеленуі</p>		
<p>Сабақтың соңы 5 мин</p>	<p>Үйге тапсырма беру. Географиялық карта-сызбаларды қолдану</p>	<p>Сабақтан алған білімдерін жазып, іледі</p>		

«ӨЗЕН АҢҒАРЫНЫҢ ҚҰРЫЛЫСЫ» (8-сынып)

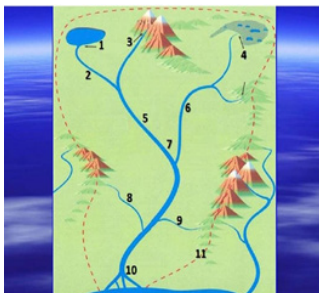
Исенова Г.Т., М.Жұмабаев атындағы ІТ- мектеп-лицейнің география мұғалімі
Петропавл қаласы

Бөлім	Бөлім 3. Физикалық география 3.3 Гидросфера
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары	8.3.3.3 - өзен аңғарының құрылысын түсіндіреді
Сабақтың мақсаты	Оқушылардың барлығы – өзен аңғарының құрылысын түсіндіреді Оқушылардың көпшілігі – өзендердің аңғарлардың құрылысы жер бедеріне байланысты деп түсіндіреді Оқушылардың кейбірі – өзен аңғарларының түрлерін салыстырады, талдайды, ұқсастығы мен айырмашылығын түсіндіреді
Бағалау критерийі	Оқушылар өзен аңғарының құрылысын түсіндіреді

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/ уақыты	Мұғалімнің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар						
Сабақтың басы 2 мин	Ұйымдастыру кезеңі. Оқушылармен амандасу. Сабақтың тақырыбы, оқу мақсаты, бағалау критерийлерімен таныстыру	Дәптерге сабақтың тақырыбын жазады. Сабақтың тақырыбымен, оқу мақсатымен, бағалау критерийлерімен танысады								
11 мин	Үй жұмысы тексеріледі Оқушылардың негізгі ұғымдарды меңгеруің тексеру мақсатында Quizizz платформасында тест жұмысын орындайды Оқушыларға өзен элементтері көрсетілген схема көрсетіледі. Оқушыларға тапсырма және дескрипторлар беріледі: картосхема бойынша өзен элементтері анықтау (6 мин)	Үй жұмысы бойынша тапсырмалар орындайды Кескін карталар тапсырылады 1- тапсырма: Тест жұмысы Жеке жұмыс. Білім деңгейі- Білу Quizizz платформасында тест жұмысын орындайды <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th>Бағалау критерийлері</th> <th>Дескриптор</th> <th>Балл</th> </tr> <tr> <td>Өзен элементтерін біледі</td> <td>Өзен элементтерің дұрыс анықтайды</td> <td>Әр дұрыс жауап - 0,5 балл Барлығы - 2 балл</td> </tr> </table> 2 -тапсырма: Білім деңгейі – Қолдану. Карта-схемадан өзен элементтерін анықтаңдар. 1 нұсқа 1–5 номерлерді элементтерді анықтайды 2 нұсқа 6–10 номерлердегі өзен элементтерін анықтайды	Бағалау критерийлері	Дескриптор	Балл	Өзен элементтерін біледі	Өзен элементтерің дұрыс анықтайды	Әр дұрыс жауап - 0,5 балл Барлығы - 2 балл	ҚБ «Өзін-өзі бағалайды»	Дүние-жүзілік жарты шарлар картасы, Қазақстанның физикалық картасы.
Бағалау критерийлері	Дескриптор	Балл								
Өзен элементтерін біледі	Өзен элементтерің дұрыс анықтайды	Әр дұрыс жауап - 0,5 балл Барлығы - 2 балл								

	<p>Оқушыларға ұғымды оның анықтамасымен сәйкестіру бойынша тапсырма мен дескрипторлар мен беріледі. Тақтадағы дұрыс жауаптармен сәйкестіреді</p>	 <table border="1" data-bbox="805 604 1157 851"> <tr> <td>Бағалау критерийлері</td> <td>Дескриптор</td> </tr> <tr> <td>Карта-схемада озен элементтері дұрыс табады</td> <td>Дескриптор Дес-5-6 элемент дұрыс — 3 б.; 3-4 элемент -2 2 б.; 2-3 элемент-1б.; 1-2 элемент – 0</td> </tr> </table>	Бағалау критерийлері	Дескриптор	Карта-схемада озен элементтері дұрыс табады	Дескриптор Дес-5-6 элемент дұрыс — 3 б.; 3-4 элемент -2 2 б.; 2-3 элемент-1б.; 1-2 элемент – 0	<p>ҚБ «Өзін өзі бағалау»</p>	<p>Оқулық, Атластар, таратпа карточкалар, бағалау парақтары</p> <p>Көрнекілік материалдар: «Өзеннің құрылысы», «Өзен аңғары»</p>		
Бағалау критерийлері	Дескриптор									
Карта-схемада озен элементтері дұрыс табады	Дескриптор Дес-5-6 элемент дұрыс — 3 б.; 3-4 элемент -2 2 б.; 2-3 элемент-1б.; 1-2 элемент – 0									
<p>Сабақтың ортасы Жаңа сабақ 27 мин</p>	<p>Презентация бойынша «Өзен аңғары» тақырыбы түсіндіріледі А-деңгейлік тапсырма беріледі. Тақтадағы өзен аңғарының құрылысын түсіндіреді</p> <p>Оқушыларға В-деңгейде тапсырмалар беріледі. Картамен жұмыс жасайды. Қазақстан өзендерінің аңғарлары бойынша семантикалық картаны толтырады</p>	<p>Тапсырма 1. А деңгей. Білім деңгейі –Білу,Түсіну. Оқулықтың мәтінін және суреттерді қолданып «Өзен аңғарының құрылысы» суреті бойынша, аңғардың негізгі бөліктерін анықтау</p> <table border="1" data-bbox="805 1108 1157 1489"> <thead> <tr> <th>Бағалау критерийлері</th> <th>Дескриптор</th> <th>Балл</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Өзен аңғарының құрылысын түсінеді</td> <td>Өзен аңғарының құрылысының бөліктерің дұрыс анықтайды аңғардың бөліктерің дұрыс көрсетеді</td> <td>Барлығы-2 балл</td> </tr> </tbody> </table> <p>Тапсырма 2. В деңгей. Жүппен жұмыс. Әдіс «Ойлаң, жұптас, бөліс». Семантикалық картаны толтыру 1-оқушы: Қазақстанның картасы бойынша жазықтық аңғарлары бар өзендерді анықтайды, себебін түсіндіреді 2-оқушы: Таулы өзеннің аңғарын анықтайды, себебін түсіндіреді Білім деңгейі – Түсіну</p>	Бағалау критерийлері	Дескриптор	Балл	Өзен аңғарының құрылысын түсінеді	Өзен аңғарының құрылысының бөліктерің дұрыс анықтайды аңғардың бөліктерің дұрыс көрсетеді	Барлығы-2 балл		
Бағалау критерийлері	Дескриптор	Балл								
Өзен аңғарының құрылысын түсінеді	Өзен аңғарының құрылысының бөліктерің дұрыс анықтайды аңғардың бөліктерің дұрыс көрсетеді	Барлығы-2 балл								

	<p>Оқушыларға С-деңгейде тапсырмалар беріледі. Тақтада аңғар түрлерінің суреттері көрсетіледі. Оқушылар салыстырады, айырмашылықтар мен ұқсастығын анықтайды</p>	<table border="1" data-bbox="805 302 1129 526"> <tr> <td>Өзендер</td> <td>Жазықтық аңғар</td> <td>Таулы аңғар</td> </tr> <tr> <td>Есіл</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Жайық</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Іле</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Қаратал</td> <td></td> <td></td> </tr> </table> <table border="1" data-bbox="805 537 1152 891"> <tr> <td>Бағалау критерийлері</td> <td>Дескриптор</td> <td>Балл</td> </tr> <tr> <td>Өзен аңғарының түрлерін ажыратады</td> <td>Өзен аңғарының түрлерін дұрыс сәйкестіреді. Аңғардың калыптасу себебін түсіндіреді</td> <td>Әр дұрыс жауап – 0,5 балл. Барлығы – 2 б.</td> </tr> </table> <p data-bbox="805 913 1152 1176">Тапсырма 3. С деңгейі. Білім деңгейі –Талдау. Жүппен жұмыс. Оқулықтың мәтінін және суреттерді қолданып, «Түртіп алу әдісі» бойынша өзен аңғарының жазық және таулы түрлерінің арасындағы екі ұқсастығы мен екі айырмашылығын анықтаңдар</p> <table border="1" data-bbox="805 1205 1152 1579"> <tr> <td>Бағалау критерийлері</td> <td>Дескриптор</td> <td>Балл</td> </tr> <tr> <td>Жазық өзен және таулы өзендердің аңғарларының құрылысын түсіндіреді</td> <td>2 ұқсастықты анықтайды 2 айырмашылықты анықтайды</td> <td>Барлығы – 2 балл</td> </tr> </table>	Өзендер	Жазықтық аңғар	Таулы аңғар	Есіл			Жайық			Іле			Қаратал			Бағалау критерийлері	Дескриптор	Балл	Өзен аңғарының түрлерін ажыратады	Өзен аңғарының түрлерін дұрыс сәйкестіреді. Аңғардың калыптасу себебін түсіндіреді	Әр дұрыс жауап – 0,5 балл. Барлығы – 2 б.	Бағалау критерийлері	Дескриптор	Балл	Жазық өзен және таулы өзендердің аңғарларының құрылысын түсіндіреді	2 ұқсастықты анықтайды 2 айырмашылықты анықтайды	Барлығы – 2 балл	<p data-bbox="1169 470 1265 555">ҚБ «Өзара бағалау»</p> <p data-bbox="1169 1160 1265 1245">ҚБ «Өзін-өзі бағалау»</p>	<p data-bbox="1289 302 1385 387">Оқулық, жұмыс дәптері</p>
Өзендер	Жазықтық аңғар	Таулы аңғар																													
Есіл																															
Жайық																															
Іле																															
Қаратал																															
Бағалау критерийлері	Дескриптор	Балл																													
Өзен аңғарының түрлерін ажыратады	Өзен аңғарының түрлерін дұрыс сәйкестіреді. Аңғардың калыптасу себебін түсіндіреді	Әр дұрыс жауап – 0,5 балл. Барлығы – 2 б.																													
Бағалау критерийлері	Дескриптор	Балл																													
Жазық өзен және таулы өзендердің аңғарларының құрылысын түсіндіреді	2 ұқсастықты анықтайды 2 айырмашылықты анықтайды	Барлығы – 2 балл																													
<p>Сабақтың соңы</p> <p>Рефлексия 5 мин</p>	<p>Рефлексия. «3М» – Сабақта маған не пайдалы болды? – Сабақта маған не қызықты болды? – Сабақта маған не қиын болды? Үй жұмысы беріледі.</p>	<p>Бүгінгі сабақтан түйген ойлары мен тұжырымдарына байланысты кері байланыс жасайды. Үй жұмысы: параграф «Өзен аңғарының құрылысы» схемасын салу, аңғардың негізгі бөліктерін белгілеу. Шарын каньоны бойынша хабарлама жасау.</p>																													

«ЕҢБЕК РЕСУРСТАРЫНЫҢ САНДЫҚ ЖӘНЕ САПАЛЫҚ ҚҰРАМЫ» (9-сынып)

Сулейманова К. К., «№9 жалпы білім беретін мектеп» КММ география пәні мұғалімі
Маңғыстау облысы, Жаңаөзен қаласы

Оқу бағдар-ламасына сәйкес оқыту мақсаты	9.4.1.5 қазақстандық көрсеткіштерді басқа елдердің көрсеткіштерімен салыстыру негізінде еңбек ресурстарының сандық, сапалық құрамына баға береді			
Сабақтың мақсаты	<p>Барлық оқушылар: * Еңбек ресурстарының сандық және сапалық құрамын салыстыра алады</p> <p>Оқушылардың көпшілігі: Еңбек ресурстарының сандық және сапалық құрамын графикалық түрде талдау жасайды</p> <p>Кейбір оқушылар: Қазақстандық көрсеткіштерді басқа елдердің көрсеткіштерімен салыстыру негізінде еңбек ресурстарының сандық, сапалық құрамына баға береді *ЕББҚ бар оқушыны қоса (есту қабілеті бұзылған)</p>			
Бағалау критерийі	<p>Оқушылар:</p> <ul style="list-style-type: none"> - *Еңбек ресурстарының сандық және сапалық құрамын біледі - Еңбек ресурстарының сандық және сапалық құрамын графикалық түрде көрсетеді - Қазақстандық еңбек ресурстарының сандық, сапалық құрамына баға береді <p>* ЕББҚ бар оқушыны қосамын</p>			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі//уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстары
<p>Сабақтың басы</p> <p>Сабақтың ортасы</p>	<p>Ұйымдастыру: Оқушылармен сәлемдесу, түгендеу. Топқа бөлу. Оқушылар «Пазл» әдісі арқылы топқа бөлінеді: I- топ: Ауыл шаруашылығы II- топ: Өнеркәсіп III- топ: Қызмет көрсету</p> <p>Өткен тақырыппен байланыс: «WordWall» интерактивті тапсырма әдісі арқылы сұрақтарға жауап береді. 1. Қазақстанда заңды негізде қайда және қандай шарттармен жұмыс істеуге болады? 2. Еңбек ресурсы дегеніміз? 3. Экономикалық белсенді халық дегенді қалай түсінесің? 4. Еңбек ресурсының құрамы? 1-тапсырма. Жеке жұмыс. Термин сөзбен жұмыс - Еңбек ресурсы - Экономикалық белсенді халық</p>	<p>Дүниежүзілік шаруашылық салаларының сурет қиындыларын құрастыру арқылы топқа бөлінеді. I-топ: Ауыл шаруашылығы II- топ: Өнеркәсіп III- топ: Қызмет көрсету</p> <p>Интербелсенді тактадағы сұрақтарға жауап бере отырып, жаңа сабақтың тақырыбын анықтайды</p> <p>Оқушылар оқулықпен жұмыс жасайды, термин сөздерді анықтайды, мағынасын айтады</p>	<p>«Қол шапалықтау» әдісі арқылы</p> <p>«Ауызша мадақтау»</p>	<p>Қима қағаздар, суреттер</p> <p>Интерактивті такта, слайд, Интернет ресурс</p> <p>9-сынып оқулығы, Ш.Т.</p>

	<p style="text-align: center;">Еңбек ресурстарының құрамы</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 45%;"> <p>Сандық құрамы:</p> <ol style="list-style-type: none"> Еңбекке жарамды халықтың жалпы саны; Еңбек етуші халықтың жұмыс уақыты. </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 45%;"> <p>Сапалық құрамы:</p> <ol style="list-style-type: none"> еңбекке жарамды халықтың денсаулық жағдайы; еңбекке жарамды халықтың кәсіби білім деңгейі және кәсіптік-сапалық дайындығы. </div> </div> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 20%;">Бағалай критерийі</th> <th style="width: 60%;">Дескрипторлар</th> <th style="width: 20%;">Балл</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="4">Еңбек ресурсының сандық, сапалық құрамын анықтау</td> <td>Еңбек ресурсы ұғымына анықтайды</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Экономикалық белсенді халық ұғымын біледі</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Еңбек ресурсының сандық құрамын сиппаттайды</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Еңбек ресурсының сапалық құрамын сиппаттайды</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Жалпы ұпай</td> <td></td> <td>4</td> </tr> </tbody> </table> <p>ЕББҚ үшін «Дұрыс, бұрыс» тапсырмасы</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 15%;">Еңбек ресурсы әлеуеті</th> <th style="width: 15%;">Еңбекке жарамды</th> <th style="width: 15%;">Еңбекке жарамды</th> <th style="width: 15%;">Еңбек етуші халықтың жұмыс уақыты</th> <th style="width: 15%;">Еңбекке жарамды</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Сандық құрамы</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Сапалық құрамы</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 20%;">Бағалай критерийі</th> <th style="width: 60%;">Дескрипторлар</th> <th style="width: 20%;">Балл</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="4">Еңбек ресурсының сандық, сапалық құрамын анықтау</td> <td>Еңбекке жарамды халықтың жалпы саны сандық құрамына жататынын анықтайды</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Еңбекке жарамды халықтың денсаулық жағдайы сапалық құрамында екенін біледі</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Еңбек етуші халықтың жұмыс уақыты сандық құрамына кіретінін анықтайды</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Еңбекке жарамды халықтың кәсіби білім деңгейі сапалық құрамында екенін біледі</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Жалпы ұпай</td> <td></td> <td>4</td> </tr> </tbody> </table> <p>2-тапсырма. Жұптық жұмыс. «Джигсо» әдісі. Берілген мәтіндегі мәліметті пайдалана отырып жастық, жыныстық пирамида құрастырып, бірқатар көрсеткіштеріне сандық, сапалық құрамына графикалық талдау жасайды.</p>	Бағалай критерийі	Дескрипторлар	Балл	Еңбек ресурсының сандық, сапалық құрамын анықтау	Еңбек ресурсы ұғымына анықтайды	1	Экономикалық белсенді халық ұғымын біледі	1	Еңбек ресурсының сандық құрамын сиппаттайды	1	Еңбек ресурсының сапалық құрамын сиппаттайды	1	Жалпы ұпай		4	Еңбек ресурсы әлеуеті	Еңбекке жарамды	Еңбекке жарамды	Еңбек етуші халықтың жұмыс уақыты	Еңбекке жарамды	Сандық құрамы					Сапалық құрамы					Бағалай критерийі	Дескрипторлар	Балл	Еңбек ресурсының сандық, сапалық құрамын анықтау	Еңбекке жарамды халықтың жалпы саны сандық құрамына жататынын анықтайды	1	Еңбекке жарамды халықтың денсаулық жағдайы сапалық құрамында екенін біледі	1	Еңбек етуші халықтың жұмыс уақыты сандық құрамына кіретінін анықтайды	1	Еңбекке жарамды халықтың кәсіби білім деңгейі сапалық құрамында екенін біледі	1	Жалпы ұпай		4	<p>ЕББҚ үшін «Дұрыс, бұрыс» тапсырмасын орындайды</p>	<p>«Ауызша мадақтау»</p>	<p>Толыбекова, Г.Е.Головина. Алматы: «Мектеп», 2019</p>
Бағалай критерийі	Дескрипторлар	Балл																																															
Еңбек ресурсының сандық, сапалық құрамын анықтау	Еңбек ресурсы ұғымына анықтайды	1																																															
	Экономикалық белсенді халық ұғымын біледі	1																																															
	Еңбек ресурсының сандық құрамын сиппаттайды	1																																															
	Еңбек ресурсының сапалық құрамын сиппаттайды	1																																															
Жалпы ұпай		4																																															
Еңбек ресурсы әлеуеті	Еңбекке жарамды	Еңбекке жарамды	Еңбек етуші халықтың жұмыс уақыты	Еңбекке жарамды																																													
Сандық құрамы																																																	
Сапалық құрамы																																																	
Бағалай критерийі	Дескрипторлар	Балл																																															
Еңбек ресурсының сандық, сапалық құрамын анықтау	Еңбекке жарамды халықтың жалпы саны сандық құрамына жататынын анықтайды	1																																															
	Еңбекке жарамды халықтың денсаулық жағдайы сапалық құрамында екенін біледі	1																																															
	Еңбек етуші халықтың жұмыс уақыты сандық құрамына кіретінін анықтайды	1																																															
	Еңбекке жарамды халықтың кәсіби білім деңгейі сапалық құрамында екенін біледі	1																																															
Жалпы ұпай		4																																															

	<p>Бірінші елдің халық саны 19230000 адамды құрайды оның ішінде жасөспірімдердің саны 2534000 адам, ал қарттардың саны 1245000 адамды құрайды, оның ішінде қарттар үлесіндегі әйелдердің пайыздық көрсеткіші 65% ересектер үлесінде 52% жасөспірімдер үлесінде 50% құрайды. Осы мәлімет бойынша жастық жыныстық пирамида құрастырыңыздар.</p> <table border="1" data-bbox="363 600 775 1003"> <thead> <tr> <th>Бағалай критерийі</th> <th>Дескрипторлар</th> <th>Балл</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Еңбек ресурсының сандық , сапалаық құрамын графикалық түрде көрсетеді</td> <td>Мәтінді пайдалана отырып жастық жыныстық пирамида сызады</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Еңбек ресурстарының сапалық құрамына талдау жасайды</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Еңбек ресурстарының сапалық құрамын графикалық түрде сызады</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Жалпы ұпай</td> <td></td> <td>3</td> </tr> </tbody> </table> <p>3-тапсырма. Топтық жұмыс Әр топқа мемлекеттердің еңбек ресурстарының құрылымы беріледі, сол мәліметтерді пайдалана отырып қазақстандық көрсеткіштермен салыстырып, тұжырымдамалық карта құрастырады I – топ: Ресей II – топ: Жапония III – топ: Италия</p> <table border="1" data-bbox="363 1350 775 1877"> <thead> <tr> <th>Бағалай критерийі</th> <th>Дескрипторлар</th> <th>Балл</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Қазақстандық еңбек ресурстарының сандық, сапалық құрамын басқа мемлекеттермен салыстырып, баға береді</td> <td>Қазақстан мен таңдалған мемлекеттің еңбек ресурстарын салыстыра алады Екі мемлекеттің еңбек ресурстары арасындағы айырмашылықтардың ықтимал себептерін анықтайды Мемлекеттердің еңбек ресурстарындағы айырмашылықтың экономикаға тигізетін әсерін бағалайды</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Жалпы ұпай</td> <td></td> <td>3</td> </tr> </tbody> </table>	Бағалай критерийі	Дескрипторлар	Балл	Еңбек ресурсының сандық , сапалаық құрамын графикалық түрде көрсетеді	Мәтінді пайдалана отырып жастық жыныстық пирамида сызады	1	Еңбек ресурстарының сапалық құрамына талдау жасайды	1	Еңбек ресурстарының сапалық құрамын графикалық түрде сызады	1	Жалпы ұпай		3	Бағалай критерийі	Дескрипторлар	Балл	Қазақстандық еңбек ресурстарының сандық, сапалық құрамын басқа мемлекеттермен салыстырып, баға береді	Қазақстан мен таңдалған мемлекеттің еңбек ресурстарын салыстыра алады Екі мемлекеттің еңбек ресурстары арасындағы айырмашылықтардың ықтимал себептерін анықтайды Мемлекеттердің еңбек ресурстарындағы айырмашылықтың экономикаға тигізетін әсерін бағалайды	1	Жалпы ұпай		3	<p>Тапсырманы жұппен орындайды</p>	<p>Жұптар бір-бірімен алмасып, бір-бірінің жұмыстарын тексеріп, бағалайды. Бағалау парақшасына ұпайы қойылады</p>	<p>А3 қағаз, маркер</p>
Бағалай критерийі	Дескрипторлар	Балл																								
Еңбек ресурсының сандық , сапалаық құрамын графикалық түрде көрсетеді	Мәтінді пайдалана отырып жастық жыныстық пирамида сызады	1																								
	Еңбек ресурстарының сапалық құрамына талдау жасайды	1																								
	Еңбек ресурстарының сапалық құрамын графикалық түрде сызады	1																								
Жалпы ұпай		3																								
Бағалай критерийі	Дескрипторлар	Балл																								
Қазақстандық еңбек ресурстарының сандық, сапалық құрамын басқа мемлекеттермен салыстырып, баға береді	Қазақстан мен таңдалған мемлекеттің еңбек ресурстарын салыстыра алады Екі мемлекеттің еңбек ресурстары арасындағы айырмашылықтардың ықтимал себептерін анықтайды Мемлекеттердің еңбек ресурстарындағы айырмашылықтың экономикаға тигізетін әсерін бағалайды	1																								
Жалпы ұпай		3																								

<p>Сабақтың соңы</p>	<p>Кері байланыс: Бағдаршам әдісі Қызыл түс. Сабақта көп нәрсені түсінбедім, сабақта белсенді бола алмадым, жауап берген жоқпын Сары түс. Бірнеше тапсырма орындадым, сабақта өзімді жақсы сезіндім Жасыл түс. Сабақта көп жұмыс жасадым, белсенді болдым, барлығын түсіндім Үй тапсырмасы: «Қазақстанның еңбек ресурсының сандық, сапалық құрамы қандай?» тақырыбында хабарлама дайындап келу.</p>	<p>Тапсырманы топпен орындайды, тұжырымдамалық карта құрастырады</p> <p>Бүгінгі сабақтан түйген ойлары мен тұжырымдарына байланысты кері байланыс жасайды</p>	<p>«Екі жұлдыз, бір тілек» арқылы бағалайды</p>	<p>А3 қағаз, маркер</p>
----------------------	--	---	---	---

Саралау – Сіз қандай тәсілмен көбірек қолдау көрсетпексіз?	Бағалау – Сіз оқушылардың материалды игеру деңгейін қалай тексеруді жоспарлап отырсыз?	Денсаулық және қауіпсіздік техникасын сақтау
<p>- Сабақта жеке оқу материалдарын қолдану - Сыныптағы оқу орнын белгілеу және бейімдеу Сіз басқаларға қандай тапсырмалар бересіз? 1-тапсырма. Жеке жұмыс. Термин сөзбен жұмыс тапсырмасын орындайды 1)Еңбек ресурсы – ... 2)Экономикалық белсенді халық – ... 3)Еңбек ресурсының сандық, сапалық құрамы – ... оқушы тапсырманы жеке орындайды. 2-тапсырма. Жұптық жұмыс. «Джигсо әдісі» Берілген мәтіндегі мәліметті пайдалана отырып жастық, жыныстық пирамида құрастырып, бірқатар көрсеткіштеріне графикалық талдау жасап, жұппен орындайды 3-тапсырма. Топтық жұмыс Әр топқа мемлекеттердің еңбек ресурстарының құрылымы беріледі, сол мәліметтерді пайдалана отырып қазақстандық көрсеткіштермен салыстырып, топпен тапсырманы орындайды</p>	<p>Сабақ өң бойында оқушыларды алға жетелеу мақсатында, мадақтап, қолдап отырамын. «Қол шапалақ», «Бәрекелді, әттеген-ай», «Ауызша мадақтау», «Екі жұлдыз, бір тілек» сияқты мадақтау түрлерін қолданамын. Берілген тапсырмаларды орындау деңгейлеріне қарай 1-10 аралығындағы баллдық жүйемен бағалаймын.</p>	<p>АКТ-ны еркін қолданып, қауіпсіздік ережелерін сақтауды бойына сіңіртемін.</p>

